

krullekens. Die bollen in den donker, zij rolden als hondjes met witte krullekens... Maar het weende weer in hem: 'Ik zal toch nooit mijnen wél hebben.'

Nu werd dat donker wit, als melk is wanneer het donker wordt. Neen, 't was dát niet: zijn hoofd was nu wit gelijk melk, van binnen. Daar was nog als een ver vooyzen: 'Ik... zal... toch... nooit...' – Maar dat wit, dat ronde wit, en dat niet blonk, begon een beetje zacht te bewegen. – 'Ik... zal... toch... nooit... mijnen... wél...': het was nu alsof zij zongen, om hem te doen slapen. – "t Zal zeker Bertha zijn?" en hij zag in 't wemelend bewegen iemand staan, met een blauwe schort in dat wit. – 'Maar ik zal toch niet kunnen slapen. Ik heb toch nooit mijnen wél gehad. Ik ben toch....'

P. H. Ritter Jr.

ZEEUWSCHE MIJMERINGEN

(fragment)

ZIERIKZEE

Ik leid u binnen in het stadje Zierikzee, met zijn posthume vermaardheid. Het heeft jaren en jaren gedroomd aan den oever van den oceaan en van den hemel, een kloosterzuster onder de steden, die den kinderlijken glimlach draagt in den seren en ouderdom. En in onze dagen, die voor de vernieling van al wat lief en schoon is zijn uitgekozen, kwamen de beulen der lucht en wilden haar treffen, maar ze deden niet meer dan wat onschuldige bouwvallige huizen verwoesten, en aan enkele menschjes het kleine leven, dat aan het wereldgebeuren vreemd was, ontnemen, – maar het wezen harer schoonheid verstoorden zij niet. Wat was zij befaamd, mijn kleine, verloren, door zeeën en nevelen en luchte helderheden omsloten stad! Haar naam werd uitgekraaid tusschen de auto's en trams op de pleinen der groote centra van het moderne leven, haar gewonde plekken werden uitgebeeld in bonte illustraties, en de toeristen en journalisten bestreken haar enkele dagen en bepraatten haar als tegenwoordig iedere trieste nouveauté. Maar het gevaar der Lucht koos andere paden, en de belangstelling wierp zich op nieuwe gebeurtenissen, en nu ligt zij daar in haar oude eenzaamheid, die de onrust harer bewoners, een

tijdlang samengeschoold als angstige vogelen, zal stillen.

Waarom neem ik u mede naar Zierikzee? Omdat zij de ingang van Zeeland is. Omdat haar goede, oude toren de wachter is van de Ooster-Schelde. Het water is wijd, de kusten verdwijnen en rijzen, maar urenlang blijft de Zierikzeesche toren het Centrum der wisselende vergezichten. Hij is het vaste punt, waaraan de zeezieke zijn blikken vastklampt als hij zijn moed voelt wegglijden op de deinende baren, hij is het oerbeeld, waaraan de varieerende perspectieven worden getoetst. Hij rijst aan den horizon als een klein gebergte, – en ik zou, mij schuchter mengend in den strijd der schoonheidsminnaars, willen pleiten voor het behoud der hem omringende geboomten, omdat in Zeeland het vergezicht het eerst karakterizeerende is, omdat de Zeeuwsche bouwsels saamgegroeid zijn met de natuur, omdat het karakter van Zeeland zich verzet tegen de dogmatiek der architectuur en de architectuur hier een verborgen schat is, die zich eerst aan den verliefde op het landschap openbaart.

– Waarom neem ik u mede naar Zierikzee? – Omdat ge binnen haar poorten de geestesgesteldheid vindt, zonder welke gij geen enkele oude Zeeuwsche stad kunt kennen en liefhebben. – Historische schoonheid in een zandstreek, ergens diep in het binnenland tusschen dennenheuvelen of aan den oever van een traag vlietende rivier, grenst dichter aan versterving dan de levende historie bij de kusten van de hevig zee. Het stof der wegen dringt in uw poriën als gij den langen weg neemt naar de plaatsen van het verleden diep in het land. Heur oude grauwe muren hebben de kleur van perkamenten, heur reuk is duf als van beschimmelde archieven. Ge ziet er het leven verdwaasd in de onnoozele oogen der zeldzame voorbijgangers, verpulverd in de verweerde monumenten. Maar de Historische plaats aan zee draagt iets in zich van de deining der geschiedenis, haar kleuren zijn vroolijker, haar menschen zijn gehuld in de veeltonige kleederdrachten die de kleinzonen dragen met de opgewektheid der Vaders. Een stad aan zee is een mogelijkheid. De droom van het verleden, dien de van de haven uitstarende oogen puren uit het groote Water geeft een verbeelding van de toekomst. Er is meer hartstocht hier dan in het land, omdat de forsche winden waaien door de openingen der torens, omdat de steigerende witte wolken bezit nemen van den hemel met een ontembaar geweld, dat een weerslag van kracht geeft aan de gemeederen.

Veel weemoed leeft in Zeeland, maar het is weemoed die den glimlach nimmer verliest, veel treurnis komt in ons gemoed om de voor altijd heengegane grootheid, – maar het kleine leven tiert in de overal heldere straatjes der oude steden, er is een harmonie gebleven tusschen de weelderige gevels der gebouwen en de menschelijke doening die er zich om beweegt.

En toch, — hoe machteloos reikhalst Zierikzee naar een nieuw huwelijk met het groote Water, dat zich daar forsch vertoont zoo vlak bij de hunkering van haar verzandenden havenarm.

DE STAD DER ZWIERIGE WIMPELS EN OPSTREVENDE TORENS

Ik heb daareven eigenlijk een geographische fout begaan; Zierikzee ligt niet aan zee, maar op een kleinen afstand er vandaan. Toch zal elk, die er komt, die fout begrijpen. Want zij is eigenlijk zeestad dan eenige plaats aan onze stranden, omdat geen stad als zij contact met het water heeft. Wat ge het eerst ontdekt als ge langzaam haar haven binnenvaart, dat is een vriendelijk gezicht van kleine witte huisjes met roode daken, waarboven een zacht bewegen is van hooge boomen. Maar bijna tegelijk wordt ge verwelkomd door de vroolijk deinende wimpels der ettelijke schepen, waaromheen de meeuwen zwieren, zoodat de haven vol is van leven en beweging en lustig vertier. En als ge nader en nader komt, en vasten voet aan wal zet en de glundere kade langs stapt, dan zal het u al meer treffen, hoe dat vroolijk feest van schepen met dansende wimpels tot het wezen behoort van Zierikzee. Ge ziet ze overal, tot midden in de stad waar de oude haven, die rechthoekig op de tegenwoordige staat, wordt afgesloten door een haag van welig groen, ge ziet ze hun masten met zwierende vanen verheffen tusschen de overdadig versierde gevels der kolossale laat-renaissance huizen, en één eenzame hooge mast met zijn spelende vaan streeft omhoog naast den massalen toren van de Zuidhavenpoort, om u te herinneren aan het varen en de baren, als ge te veel geïmponeerd zoudt worden door den toren die met zijn vier hoektorens plotseling oprijst achter het groen der plantsoenen als een middel-euwsche burcht.

Zooals de masten harer schepen, zoo streven haar huizen en torens om hoog. Zierikzee is jolig en bezig, en het accompagneert het schepenleven binnen zijn wanden met zijn vroolijke architectuur. Zie in de kleine straatjes, die van de haven de diepte indalen, heeft ieder huisje zijn roode spitse topgevel en dat golven van gevelen gaat door tot het hart van de stad, waar de trapgevels rijzen en boven hen uit de bewegelijke spits van den stadhuistoren met zijn kleine verbredingen als kluwens van touw om den top gewonden en met zijn ijlenden Neptunus, hoog bij den hemel waar de winden waaien die komen en gaan van zee naar zee. Ziet hoe Neptunus wijst met zijn gulden drietand, hij geeft een gebod aan de stad, hij geeft een teken aan het onbewust verlangen dat glanst in de glundere oogen der menschen, en zij zien op naar de lucht waar de wolken gaan varen die zich spiegelen in de waterheldere ruiten der huizen en zij

zien ver voor zich heen naar de haven, waar de schepen liggen te dansen van ongeduld. O, mijn kleine heldere, vroolijke stad, ge zijt frisch en zuiver als een pas gewasschen kind, ge zijt zindelijk als een Hollandsch dorp zooals ge daar ligt met uw glinsterende klinkers en met uw huizen die hun gemoedelijke deurposten doen zalven door een zachten zonneschijn. Maar weelderig zijt ge ook en droomziek als een echte Zeeuwsche, gij die droomt zooals men 's morgens droomt, wanneer het klaar en licht is in de wereld en niet de peinzing maar het verlangen ons verbeelden richt.

DE POLEN VAN ZIERIKZEE

Wanneer ge op Zierikzee komt aangevaren, dan ligt het in de verte voor u als een lang en roerloos schip. Zijn silhouet is uitgestrekt en ongebogen, aan de eene zijde de kolossale toren van den Sint Lievens-Monster en aan de andere zijde de massale havenpoorten, met daartusschen, afglooiend, de vormen van huizen en boomen met enkele torens en huizen-toppen er weer tusschen, die als masten zijn. En komt ge binnenin de stad, dan is het niet moeilijk die voorstelling te behouden. Bij de havenpoorten voelt ge u als op de plecht, en bij de kerk als aan den breeden achtersteven, terwijl de gedempte oude Haven het ruime dek verbeelden kan. Daar – op die haven, – het groote middenplein van de stad – beweegt het leven, en omdat het plein lang is en uitgestrekt, heeft het een leven van heen en weder trekken, een reizend wandelen, een wemelen van menschen langs elkander, minder een vormen van groepen, zooals dat op de ronde Markt van Middelburg of in de vierkante openluchtzaal, de Markt van Goes, geschiedt. De oude haven van Zierikzee is een der weinige gedempte wateren ter wereld, die bijna de schoonheid van een stad verhoogen. Is het omdat een gedeelte haar water behield, en zoo het zeldzaam verrassend effect verkregen werd van een haven die als een inham is, een binnendringen van het scheepvaartleven binnen de stad, zooals dat kleiner en minder fraai geschiedt met het Damrak-haventje in Amsterdam? Of komen de overdadig-rijke gevels schooner dan ooit hun pronk vertoonen, waar zij de levendige golvende vlakte der klinkers begrenzen? – Ik kan het niet zeggen, ik weet alleen dat Zierikzee in haar midden een vlakte heeft vol ruimte en licht, dat het er breed is en ge er diep kunt ademen. – Maar aan haar Polen is zij donker en oud. Ter eene zijde de duistere Kerkhof met Kerk en Toren, en aan de andere pool zijn de poorten der Havens met heur zware verwulven, de Zuid- en Noordhavenpoort, sterk en soliede geplant in het krinkelende water. De Zuidhavenpoort is de sterkste, de hoeksteen der veste, en haar kracht wordt betoond door het contrast der kleine bewegelijke spelende dingen